

Sisukord

Kui vaikne muusika mängib	9
Ja kadusid päevapealt	38
Valge topeltsirel	67
Kaksikud	83
Uus poeg	110
Kohtumine	129
Itaalia lastetšello	146
Tammeuksed	171

Kui vaikne muusika mängib

Lily oli end mahlaklaasi ja väikeste kurgivõileibadega diivanil mõnusalt sisse seadnud ja vaatas televiisorist moekanalit. Noored mustad modellid tundusid ebamaiselt kergetena, lausa hõljusid oma avarais lendlevais rõivais! Hetkeks kujutles ta ka end ühena nendest nõtketest ülikõhna kehaga mustadest tüdrukutest, seismas põletavas kõrbelõõsas mitmeid tunde fotograafi korralduste järgi liikumatult ja paljapäi ning kauneid poose võtmas – Lily ohkas. Ta ei olnud kuumust kunagi talunud. Kuna ta pidevalt oma toitumist jälgis, olid liikmed ja keha ikka veel väga saledad. Ta lasi hommikumantlil põrandale langeda ning sundis end riidekapi peegelukse ees sirgelt seisma. Kusagilt ei paistnud vastikuid rasvavolte, kõht oli ikka veel kergelt nõgus ja Lily tõmbas siidise tikitud hommikumantli väikese naeratuse saatel taas ümber keha.

Ta elas oma avaras rohekassinistes toonides Nõmme majas nüüd päris üksi. Isa kaksikutest õed olid veel mõne aasta eest tema perekonna loomise mõnikord jutuks võtnud, ent mehed lihtsalt ei meeldinud Lilyle. Tädid ei olnud nüüd juba paaril aastal elukaaslase leidmisest rääkinud, kuid aeg-ajalt mainis üks või teine neist, kui tore oleks jälle näha väikest tüdrukut või poissi majas kasvamas. Tädidel endal polnud lapsi ja nende arvates oleks Lily võinud kolmekümne kuueselt veel tõsiselt üritada. Ta ei mäletanud

kumbagi neist kunagi kellegagi koos elamas. Ka Lilyl ei olnud omavanuste meeste vastu kunagi huvi olnud. Bibliograafiaosakonnas olid nende kursusel vaid tüdrukud ja hiljem raamatukogus töötasid samuti peamiselt naised. Muidugi oleks nii ülikoolis kui raamatukogus olnud piisavalt võimalusi tutvusteks ja enamakski. Paeaegu kõik kursusekaaslased olid ju endale mingi mehe leidnud. Isegi kõige lootusetumad müüriõied olid juba ammu abielus või mingis muus suhtes ja suur osa neist oli ka lapsed saanud. Selles suures majas võiks ju tõepoolest jälle üks laps kasvada. Lily oli majasse lapsepõlvest saadik kiindunud ning eriti meeldisid talle nende suure aiaga seotud tegemised. Tal jätkuks aega ja kiindumust ka sellele seni veel olematuks lapsele, kelleni tädid oma juttudes alatasa jõudsid. Aga Lily oli nii harjunud elama koos isaga oma vaikset elu, et igasugune tõsisem muutus eluviisis tekitas temas sügavat sisimat vastuseisu. Peale tädide ja paari isa koolivenna ei käinud nende majas eriti keegi. Lily enda tutvuskond oli kuidagi aastatega kokku kuivanud ja kui tõsiselt järele mõelda, siis lausa olematuks muutunud. Kuhugi kadunud tuttavatest ja lapsepõlvesõpradest oli natuke kahju, kuid isaga koos elades olid päevad vägagi rikkalikult täidetud. Lily oli alati uskunud, et ainuüksi nende suur raamatukogu võiks kelle tahes õnnelikuks teha. Kontserdid ja väljasõidud suvistele etendustele, talvised suusaretked ning kodused rõõmu pakkuvad toimetused aias olid Lily elu seni suurepäraselt täitnud, ent peale isa lahkumist kiusas teda mõte, et temagi jääb ju kunagi vanaks ja ehk sureb juba hilisemas keskeas nagu isa. Lilyle tundus surm nüüd palju lähemal kui varem. Kellele jääb siis nende maja ja aed kõigi seal elavate lindude ja loomadega? Vahetevahel mõtles ta nüüd sellele võimalikule tulevasele lapsele, aga mõte jäi alati pisut ebaselgeks ja isegi utoopiliseks. Lily teadis, et ühes kapis seisab oma vutlaris väike vanaaegne tšello. Isa ei olnud oma lapsepõlveaegset pilli kunagi kellelegi laenanud ega kavatsenud seda ka müüa. See oli sõjaeelne Itaalia lastetšello, mille tema vanemad olid talle kunagi kuuekümnendate lõpul kelleltki ostnud. Ilus korras pill,

mille omaaegne nahkkast oli suurepäraselt säilinud. Ehk isa oli siis niimoodi oodanud seda Lily last, kes kunagi ilmuma pidi. Ta ei olnud ju jõudnud millestki sellisest isaga rääkida, kuid uskus, et just isa oleks kindlasti osanud nõu anda, kuidas lapse majja saamine turvaliselt ja väärikalt lahendada. Mõte kellestki tundmatust mehest, selle lapse võimalikust isast, kel ju oleksid siis ehk mingid õigused ja soovid tulevase lapse ja tema enda elus osaleda, oli vähemalt seni alati olnud väga häiriv.

Isa ei olnud Lily klassivendi ega hilisemaid ülikoolikaaslasi kunagi julgustanud, pigem oli ta õhtu edenedes alati mõista andnud, et noormehed ehk võiksid juba hüvasti jätma hakata. Kui mõni pidu nende elutoas või suvisel ajal verandal hilise tunnini kestis, võis isa lihtsalt tulla ja raamatuga nende seltskonda maha istuda ning vaikides oodata, kuni külalised ilmse kahetsusega hüvasti jätsid ja lahkusid. Lilyle aga tundus, et just isa oli alati olnud tema lähim ja usaldusväärseim sõber, niikaua kui ta üldse suutis mäletada.

Lily oli toonud kabinetist elutuppa mõned kastid vanade ajakirjade ja raamatutega. Isa oli need alles hoidnud, kuid polnud mahutanud klaasustega raamatukappidesse või riulitesse. Need võrratud mustriliste klaasustega raamatukapid olid vanatäditl päranduseks saadud, nagu ka vanaaegne grammofon nikerdatud uksega kapikesel ning mitu sõjaeelset värvilisest klaasist laelampi. Just tänu neile lampidele oligi isa märkmikku kogunenud terve rodu uusi telefoninumbreid ja aadresse ning neil kujunes välja täiesti uus tutvuskond. Isa tundis huvi peamiselt Langebrauni töökojas maalitud nõude ja Lorupi graveeritud klaas- ning kristallnõude vastu. „Ikkagi Eesti disain,” tavatses ta pärast kellegi kodu külastamist ning enamasti üsna soodsat ostutehingut Lilyle rahulolevalt öelda. „Selliseid asju ei tule enam juurde ja ajaga koguvad nad kõik hinda.” Lilyl oli ikka veel päris hea ülevaade mitmete ärituttavate kodudes leiduvatest aaretest ning ta teadis, kes midagi müüa või omandada tahtis.

Ta lehitses kamina ees vaibal kõhutades vanu ajakirju, otsides üht kindlat lugu. Üht tõlget sanskriti keelest, mida nad olid isaga kunagi aastate eest lugenud. See oli ilmunud ühes vanas seitsmekümnendate aastate Nooruses, ent Lily ei mäletanud enam ajakirja aastakäiku ega numbrit ega tõlkijat. Isal olid sellised asjad alati peas ja käepärast võtta. Lilyt, kes ajas asju tihti segamini või unustas ära, nimetas isa heatahtlikult oma armsaks segaduste meistriks ja juhatas ta siis mõne hetkega õigele teeotsale. Nüüd aga polnud enam, kellelt küsida. Lily mäletas seda lugu peaaegu üksikasjadeni. Seal asus imelise aia sügavuses kaev, mille kohale kummardudes oli võimalik näha allmaailma, kus sumpasid verejärves kurjategijad. Kolm kaastundlikku bodhisattvat vaatasid sellesse kaevu ja püüdsid näha kasvõi ühtainustki väikest heategu nende kannatavate hingede kunagises maapealses elus. Lõpuks olidki nad leidnud ühe väikese roheline ämbliku, kelle üks neist kurjategijaist oli kunagi teerajalt inimeste jalge alt päästnud ning mingi taimede lehele aidanud, et teda puruks ei astutaks. Bodhisattvad palusid ämblikku saata kaevuveerelt alla ämblikuniit, et ammuse heateo teinud kurjategija võiks sedamööda üles elavate maailma pääseda. Lily mäletas, kuidas ämblikku aidanud kurjategija märkaski imepeent sädelevat niiti. Ta asus seda mööda üles valguse poole ronima ning habras ämblikuniit kandis tema keha. Aga siis oli mees alla vaadates näinud, kuidas tema järel ronivad ülespoole sajad tuhanded pahategijaid. Ta hüüdis neile, et ämblikuniit on saadetud vaid talle ja katkeb nii paljude kehade raskuse all, lasku nad ometi lahti! Tema hääl tekitas igavikuna sügavas kaevus helitormi ja habras niit katkes, nii et kõik ronijad paiskusid tagasi verejärve. Lily kujutles, kui masendatud võisid olla need kurjategijad, kes olid seal sumbanud võib-olla juba mitusada aastat. Ta oli nutnud ning isa oli teda lohutanud. Lilyle oli meeldinud vahel natuke nutta. Ta polnud juba paar aastat korralikult nutnud, sest tegelikult oli talle meeldinud, kui isa talle lohutuseks vaikselt laulis. See oli üks imeilus vana laul, kus lauldi Lilyst, tema nime kandvast tüdrukust, kelle sõpruse keegi oli kaotanud:

*Kui vaikne muusika mängib,
siis Lilyst ma mõtlema pean –
nii lahket, siirast ja kelmikat
ma sõpra teist ei tea.*

*Kuid meidki lahutas saatus,
meil kirjad harvemaks jäid.
Ei tulnudki juhust, ei ristund teed –
nii silmist sind kaotasin ma.*

Nüüd oli ta ise sõbra kaotanud. Sarkoom, olid arstid Lilyle seletanud, kiirelt arenenud vähivorm, mis oli märkamatult haaranud isa parema õlavarre ja siirdunud salakavalalt kopsudesse. Kuni haigestumiseni oli isa keha tundunud Lilyle lausa erakordselt usaldusväärne ja tugev. Ta oli olnud küll pikka kasvu, aga alati väga sale ja sitke, nagu balletitantsija. Diagnoosist kuni surmani toimus kõik uskumatu kiirusega. Väliselt jäi ta peaaegu lõpuni ikka samasuguseks, ent muidu nii rõõmsameelse mehe vaim muutus kuidagi tardunult vaikseks. Ta jäi küll lahkumiseni rahulikuks, vähemalt näiliselt, ja suhtles kõikvõimalike vajalike inimestega, nagu vana koolivend, tunnustatud notar, kes kindlustas nende maja ja vallasvara valutu ülekandmise vaid Lilyle, ning mitmed arstid, kes suutsid vaid leevendada ajuti väljakannatamatuks muutunud valusid ja ootamatuid teadvusekaotusi. Kummalisel kombel oli isa just viimastel aastatel lugenud vene- ja saksakeelseid raamatuid, mis arutasid elu üle pärast füüsilist surma. Need veensid teda uskuma mingit erilist vahepealset seisundit ja surmajärgset elu ning andsid juhtnööre keskendunud ja teadlikuks suremiseks. Nad olid sellest kõigest korduvalt vestelnud, ent Lily ei suutnud isa surmale ikka veel rahulikult mõelda. Oli kummaline, et isa ei olnud osanud omaenda kiiret lahkumist kuidagi ette näha. Oma surma-aastani oli ta tundnud end lausa suurepäraselt. Ta oli aastaid uskunud paastu tervendavat mõju ning igal neljapäeval paastunud. Neljapäev oli vaid

hommikuse poolvedela muna, rohke vee ja petipiima päev, ning sellest tavast pidas ta kinni surmani. Paastumine ja valuvaigistid olid aidanud ka surmaeelseid päevi ja öid peaaegu talutavalt mööda saata. Ka teispäeva- ja reedeõhtused musitseerimised jätkusid peaaegu lõpuni. Isa mängis tšellot ikka veel üle keskmise hästi ja Lily oli saatnud teda klaveril juba lastemuusikakooli aastatest saadik. Ta mäletas, kuidas isa oli tema lapsepõlves otsinud aastast aastasse üha keerukamaid palu, mis lõpuks nõudsid igapäevast vähemalt paaritunnist harjutamist. Isa enda üksildased hilisõhtused tšelloharjutused olid Lilyle alati tundunud väga kurvameelsed. Ta oleks tahtnud siis istuda tema läheduses, kuid polnud söandanud isa tuppä minna, sest oli alati mõelnud, et isa oleks teda kutsunud, kui ta oleks tema seltskonda soovinud.

Isa suutis neile veel korraldada sügisese reisi Indiasse, kuhu ta oli juba paarkümmend aastat tahtnud minna, ent varem ikka kas ajapuuduses või mõnel muul põhjusel reisi edasi lükanud. Nad olid viibinud paar nädalat Varanasis ja võtnud seal tasu eest korraldatud ekskursioone aastasadadevanustesse templitesse, millest nende kodus oli paar nõukogudeaegset saksakeelset raamatut. Lilyt hämmastas, et linn on nii vana ja tuhandeid aastaid järjest üha toiminud kogu Põhja-India tähtsaima usu- ja kultuurikeskusena. Ta oli isaga käinud Egiptuses, Saksamaal ja Pariisis ning paaril Itaalia-reisil. Seal seisid muistised tänapäevasest elust kindlalt eraldi. Varanasis näis inimestel olevat aega tunduvalt enam, kui see mujal maailmas tavaks oli. Elu kulges seal ilma suuremate mullistusteta läbi sajandite ja aastatuhandete, jättes linna igast ajastust suursuguseid jälgi. See ei paistnud kedagi häirivat, et uhkete sajanditevanuste templite ja losside ümbruses elasid inimesed lihtsalt mingite armetute palakate peal lageda taeva all. Nad keetsid sealsamas lõkkel toitu ning võtsid joogivett Gangese jõest, kus pesid ka oma ainsaid kehakatteid ja kus ujusid mööda alused poolpõlenud laipadega. Hommikuvalges aga tulid suured inimhulgad ja kastsid end seal üleni vette.

Nad olid saabunud ajal, mil enamik turiste oli juba lahkunud, aga mahe sügis sobis isale, kes kippus kiiresti väsima. Ta oli olnud üle ootuste õnnelik ja elav ning nautinud nende kahekesi olemist. Vahepeal näis, et neis maailmakuulsates kohtades uudistavadki vaid nemad kahekesi. Olid veel mõned turistide rahast elatuvad mehed, igas vanuses kerjused ja ahvid. Nad tundsid end olevat nagu palverännakul.

Ent just seal, Varanasis, oli isale lähenenud üks mees, kes tutvustas end Lilyle kui Heinrich Roht. Võis aru saada, et isa tundis seda meest mingist varasemast eluperioodist, ent ei kiirustanud just kohtumisrõõmu näitama. Roht paistis olevat Eesti esoteerilistes ringkondades vägagi tuntud mees ja nimetas oma lähedaste tuttavate hulgas koguni isa õdesid Verat ja Suusit, kelle majas ta korraldavat erilisi seansse. Ta rääkis midagi isaga ühisest lapsepõlvest ja kooliaastatest ning nimetas end lõpuks elukoolitajaks ja kanalajaks, mida tahes see siis tähendama pidi. Mees oli erakordselt pealetükkiv, kuid isa ei keelanud tal nendega ühineda hilisel lõunal hotellis ja lõpuks oli Roht isa haigusega enamgi kursis kui Lily. Ta soovitas isegi üht kohalikku ravitsejat, kuid isa jäi tõrksaks, sest ta valmistus juba mõne päeva pärast plaanitud kojusõiduks.

Koju jõudnud, tahtis ta väsimusest hoolimata teha koos Lilyga sügisesi aiatöid. Hilised õunad ootasid ärakorjamist ja pööningule laiali laotamist ning aasta jooksu täitunud kompostikastid tuli suve lõpul tühjaks teha. Viimasel ühise aiatöö päeval oli Lily üht kasti tühjendades avastanud seal redutamas ennenägematult rammusa halli roti. Ilmselt oli ta seal juba tükk aega ülemääraselt einestanud ega mahtunud nüüd enam tulnud teed pidi kasti alumisest avast välja ronima. Rott oli täiesti liikumatuks tardunud. Ilmselt lootis ta inimeste rumalusele: ehk peavad teda kastipõhja sattunud halliks kiviks ja raputavad kastist välja. Kui kogu kraam oli välja kühveldatud, jäi hiiglaslik rott neile kahele jalale tõusnuna ahastaval ilmel otsa vaatama ja hakkas siis end päästa püüdes kasti põhjal arutult ringi sibama. Roti lõual kasvas hall esiletungiv karvatutt,

mis nägi välja nagu lõuahabe. Veel aasta eest ei oleks rotil ehk pääsu olnud, ent nüüd palus isa Lilyl kast ümber keerata, et loom välja pääseks. Rott oli üsna aeglaselt sörkinud end sealsamas laiali sirutanud vana aedhortensia okste varju. Ta oleks nagu mõistnud, et ohtu ei ole, ja jälgis sealt isa ja tütre tasapisi toimetamist kuni videvikuni välja. Rohkem nad teda ei näinud ja olid mõlemad arvanud, et ehk oli see pisut hirmuäratav võõras tegelane nende maja juurest kuhugi edasi rännanud. Mitte et isa ja Lily ei oleks loomi enda kõrval sallinud. Põõsalinnud, varesed ja oravad toimetasid ju aias igapäevaselt. Viimastel aastatel liikus siin õhtuti ringi ka paar siili, kellele vahel liharappeid jäeti, ja tagaäia hämaramas osas elas maasse kaevatud keldri müüri all Lonni, ehmatavalt suureks kasvanud vana kärnkonn, keda oli harva näha.

Kui isa surema hakkas, tohtis tema toas viibida vaid üks koolivend muusikakooli päevilt. Luteri pastor, keda ta oli soovinud sel ajal enda juures näha. Ta oli Lilyle seletanud, et dalai-laama ise oli soovitanud kristlastel ja muudel budismist huvitunutel jääda siiski oma algse usundi põhimõtete juurde ja mitte tormata ummisjalu Tiibeti religiooni tundmatutesse sügavustesse. Isa oli aastakümneid kogunud just Tiibeti traditsioone tutvustavat kirjandust, kuid soovis surra luteri kiriku järgijana. Lilyga oli ta hüvasti jätnud juba üle-eelmisel päeval. Nad olid istunud hilisõhtuni õliradiaatoritega soojaks köetud verandal sel aastal tavapärasest tunduvalt varem ehitud jõulukuuse juures. Lily vahetas plaadimängijas isa soovitud muusikat ning sättis ta patjadele toetatud jalgu ja selga. Muidu olid nad peaaegu kogu selle päeva vaikinud ja isa ei olnud enam midagi söönud. Ta jõi vaid lonkshaaval suurest kristallpokaalst Vitteli mineraalvett. Isa oli seletanud Lilyle, miks ta vajab suremise tundidel üksindust: et segamatult süveneda. Pastor jäi tema tuppä siiski lõpuni. Ta luges isale ilusaid kohti piibliraamatust ning Lily kuulas ukse taga istudes nende vaikset vestlust. Räägiti kellestki Meinhardtist ja Lily emast. Isa tundis nagu mingit kahetsust kunagi öeldud sõnade või kunagiste otsuste tõttu, ent pastor kinnitas talle,

et kõik oli olnud vaid saatus. Inimese elu ongi ettearvamatu ja kuigi inimene on määratud tegema elus valikuid, on ta ise vaid harva tõelise otsustaja või süüdlase rollis. Ta kutsus Lily, kui isa oli juba lahkunud. Isa nägu oli rahulik, isegi helge ning piinadest vaba. Öökapi põles Varanasist ostetud suurem viirukiküünal ja aken oli vist juba tunde paokil olnud. Vaimulik oli surunud Lily käsi ja rääkinud isa erakordsest kindlameelsusest, aga Lily ei olnud suutnud tema sõnu jälgida. Ta oli korraks kramplikult nutma puhkenud, ent sundinud siis ennast helistama arstile ja tädidele. Arst tuli kutsuda surmatunnistuse jaoks, isa oli sellest mitmel korral rääkinud. Oli nii hulganisti kohustusi, mis kõik langesid mõne päeva jooksul Lily õlule, ent kummalisel moel oli askeldustes isegi midagi rahustavat. Tuli helistada lehetoimetusse surmakuulutuse asjus ja kokku leppida matusetseremoonia üksikasjades, nagu isa oli soovinud. Ta oli eelistanud vaikset hüvastijätku Pärnamäe suures valgete marmorreljeefidega saalis ning plaadid orelimuusikaga olid Lilyle teada. Tuli end kokku võtta ja korraldada ärasaatmine täpselt nii, nagu isa oli soovinud. Lily pani suures kabelis ärasaatmistunniks kinni kaks ajavahemikku, et muusika võiks segamatult kõlada, ja tellis sinna hulga rohekasvalgeid roose „Equador”. Need roosid olid isale viimati lillenäitusel eriti meeldinud. Olid tulnud inimesed, keda Lily tundis: restauraatorid ja vanavarahuvilised, kellega nad olid viimastel aastatel suhelnud. Olid ka mõned isavanused mehed, keda ta oli näinud kontsertidel või ooperietendustel orkestriaugus mängimas. Need olid peielauas rääkinud ühistest aastatest muusikakoolis ja konservatooriumis ning avaldanud kahetsust, et isa nii äkitselt muusikamaailmast lahkunud oli. Lily teadis, kuidas need mehed olid sinna orkestriauku jõudnud: pärast pikki aastaid järjepidevat tööd varasest lapsepõlvest saati. Muusikasse ei tulda ootamatult, isa oli sellest nii palju rääkinud, ent oli siiski lõpuks nõustunud, kui Lily oma õpingud muusikakoolis pooleli jättis.

Valge marmorurn maeti kevadel väikesele Hiiu surnuaiale, kohal olid vaid Lily, tuttav pastor ja isa õed. Lilyle meeldis see

vaikne kalmistu kõrgete puude all, see meenutas talle katedraali. Ta käis esialgu tihti vanemate haual istumas, pidades seal alatasa ringi tiirutavate oravate, hulga lindude ja suure halli kalmistukassi seltskonnas maha pikki vestlusi isaga. Ta püüdis alati meenutada ka ema, kuid mitte miski ei meenunud. Ta oli siis vaid nelja-aastane, kui ema ootamatult surma oli saanud. Tädid olid sellest Lilyle rääkinud: ema seisis jäätunud perrooni serval, kui rong peatumata mööda kihutas, ning libises otse rongi alla. Isa ei olnud tahtnud sellest kunagi rääkida. Tema kirjutuslaua sahtlites olid emast mõned fotod ja flööd, mida ta oli orkestris mänginud, lebas mustas tumepunase sametvoodriga vutlaris. Lily toas oli raamitud foto emast koos äsja sündinud Lilyga. Ema tundus nendel fotodel võõras olevat ja vahel haaras Lilyt kahetsustunne: ta ei suutnud endas leida armastust ega üldse mingeid sooje tundeid selle noore heledas suvekleidis naise vastu, kes hoidis pildil süles tekki mähitud beebit.

Aastate pikku oli Lily tädide juttudest aimamisi teada saanud asju, millest ei olnud võimalik isaga rääkida. Tädide arvates ei olnud tema vanemate abielu kuigi õnnelik. Paistis, et ema oli vist tädidele midagi kurtmas käinud. Ent matuste järel süüdistasid tädid kedagi Meinhardtit, kellega koos isa oli lapsepõlvest saadik muusikakoolis ja hiljem konservatooriumis õppinud. Meinhardt ja isa olid olnud juba varateismelistena lahutamatu paar ning kuni tole Meinhardti enneaegse surmani alatihti kas Meinhardti vanemate väikeses korteris või nende Nõmme majas plaatidelt muusikat kuulanud ja koos musitseerinud. Meinhardt ja isa olid mänginud koos sümfooniaorkestris ja õpetanud muusikakoolis. Ühel jõululaupäeval sõitis orkester rongiga Moskvasse ning Meinhardt oli kõigi silme all rongis ootamatult kokku varisenud ja samas kohe surnud. See oli olnud südamerabandus, mille põhjustas varjatud südameviga. Tädid rääkisid, et isa ei olnudki selle Meinhardti surmast kuidagi üle saanud. Ta oli oma töö orkestris kõigile ootamatult lõpetanud ja kodunt mitmeks kuuks ära sõitnud. Midagi

kummalist oli selles isa sõpruses Meinhardtiga, aga tädid olid alati öelnud, et ei või isa saladusi Lilyle rääkida. Lily uskus, et isa oleks ehk ühel päeval ise kõigest rääkinud, kui oleks õigeks pidanud. Lily lapsepõlves alanud ühised pilliharjutused isaga olid Verat ja Suusit kuidagi lausa arusaamatul viisil rõõmustanud. Veel hiljemgi kinnitasid tädid, et tütreaga koos musitseerimine oli isa elus midagi väga olulist. Samal päeval, kui Lily väikese tirtsuna lastemuusikakooli vastu võeti, oli isa üle aastate jälle oma tšello vutlarist välja võtnud, keeli kampoliga hõõrunud ja pikalt pilli häälestanud. See oli kummaline, kuidas tädid selliseid asju nii hästi mäletasid. Lily oli juba lapsena aimanud, et tädid ei olnud tookord õnnetusse uskunud. Nad olid kindlad, et Lily ema oli hüpanud ise kihutava rongi ette, kuid nad ei süüdistanud selles kunagi isa. Isa oli nende väikevend ja lastetud tädid olid ta ühes Lilyga omal moel justkui lapsendanud. Vera ja Suusi ilmusid alati kohale, kui Lily oli haigeks jäänud, samuti korraldasid nad nii Lily kui isa sünnipäevi. Ta oli veetnud alati tädide seltsis ka kõik oma jõululaupäevad. Nad olid tulnud juba varahommikul, et Lily seltsis küpsetada ning kuuske ehtida, sest isa lahkus alati terveks päevaks. Ta rääkis hiljem koju jõudes vaid ema haul käimisest, kuid tädid teadsid kõnelda, et isa seisab sel päeval tunde üksinda Rahumäel Meinhardti kalmul.

Lilyle näis, et tädid mõtlesid isegi samu mõtteid. Kui üks neist mingi idee või mõttearendusega alustas, lõpetas teine alati lause ära ja nad olid peaaegu alati ühel nõul. Tädid olid iga päev sarmikalt sätitud, seljas kostüüm ja selle all toon-toonis pluus, ning nägid koos suurepärased välja. Elava loomuga ja ülimalt seltskondlikud tädid elasid oma majas Rahumäel ning neid ümbritses suur sõprade ja tuttavate ring. Nad arvasid nagu ühest suust, et Lily kulutab siin vanas puumajas isa seltsis asjatult oma parimaid eluaastaid. Vera ja Suusi olid juba kümmekonna aasta eest hakanud Lilyga rääkides üsna üheselt mõistetavaid vihjeid tegema. „Me oleme kõik siia vaid ajutiselt saadetud,” ütlesid nad vaikselt ohates ja Lily

kätt silitades, kui isa oli läinud köögist vana raske hõbekannuga kohvi tooma. Järgmise lausena teadis Lily üht neist ütlevat: „Sa ei tohi oma noorust niimoodi isa varjus ära kulutada, kallid. Kas sul siis tõesti ei ole ühtegi omaelist sõpra?” Nad vaikisid kohe, kui isa tupp astus. Teda neisse asjusse ei pühendatud, isa oli tädide seltskonnas ikka veel kui armastatud väikevend. Aastate jooksul oli küll ette tulnud ka vaidlusi ja tüliküsimusi, aga isa unustas need kiiresti. Ta tundis tädide imetlusest täit mõnu, kui need kiitsid lillevarre moodi keerdu sangakesega Jaapani koorekannu või Lily küpsetatud beseetordi õhulisust. Hõbesanga ja -servaga raske kristallist suhkrutoos oli kuulunud veel vanaema Rosale, isa ja tädide emale, keda Lily ei olnudki kunagi näinud, aga Vera ja Suusi väga hästi mäletasid. Tädide väike juuksuriäri Rahumäe rongijaama lähedal asus nende endi majas ja sinna olid oodatud peamiselt omavanused, aastaid tuttavad kliendid. Tädi Vera tegi soenguid, värvis ja lõikas ning andis kudedele nõu juuste tervise eest hoolitsemiseks. Tädi Suusi tegi manikööri ning pedikööri ja kõik kunded teadsid, et talle tuli öelda peenelt „proua Süzann”. Tädid vadistasid omavahel alatasa prantsuse ja inglise keeles, et elavat keelt mitte unustada, nagu nad ütlesid. Vera ja Suusi olid erakordselt sarnased, nagu kaksikud tihtipeale, ja armastasid mängida kudedele väikesi vimkasid, kandes vahel teineteise kleite, kostüüme ja värvides juukseid kord blondiks, kord šatääniks. Tavaliselt oli Vera blond, aga vahel ilmus heledate juuste lokimeres juuksurialongi hoopis Suusi. Juhtus isegi, et Vera võttis kundesid vastu elegantse mahagonpunase poisipea-parukaga. Nad nautisid kundede üllatunud hüüatusi, tekitades vanade sõprade seas vahel lausa pisukese tormi. Tädi Vera oli kõikide nõukogude aastakümnete jooksul antikvariaatidest terve raamatukogu kokku ostnud. See puhkas nende toaseinu katvates riiulites. Ta tellis kalli raha eest lausa ülemäära kõikvõimalikke naisteajakirju, „et kundedel oleks midagi lugeda”, ent oli tegelikult ise nende ajakirjade esimene ja vaimustunud lugeja. Isa nimetas tema ajakirju ironiliselt

„teaduslikuks kirjanduseks”, kuid oli ju teada, et juuksurialongis räägitigi peamiselt just samade tegelaste käekäigust, kellest kõik need ajakirjad kirjutasid.

Tädide suures, hämaras mitme vanaaegse laua- ja põrandalambiga tagatoas, kuhu pääses ka otse aiast läbi väikese talviti potililli täis tuubitud veranda, toimusid täiskuuöödel spiritistlikud seansid. Seal istuti väiksema seltskonnaga raske ümmarguse laua ümber, mille keskele oli asetatud tahvel tähestiku ning numbritega. Tahvlil olid ka sõnad „jah” ja „ei”. Lily oli korralikult maalitud tahvlikest näinud ja teadis, et seal keerutati üht kindlat tumesinise määrgisega alustassi, kuid teda ennast ei olnud tädid kuni viimase ajani seanssidele lubanud. Isa muigas nende õhtute peale pisut üleolevalt, kuid ei väsinud kinnitامast, et Suusil olid teatud võimed, mis olid avaldunud juba väikelapseas. Seanssidel ilmusid talle vaimud, kellele esitati varem kokku lepitud küsimusi. Vahel kõneles Suusi meediumina madalal bassihäälel lausa uskumatuid asju. Neil puhkudel juhtis seansi mõni vana tuttav. Seanssidel käiv ammuste sõprade ring oli tädidele omamoodi perekond või õieti ehk siiski perekonna aseaine, nagu isa Lilyle ohatas seletas.

Viimastel aastatel olid tädide seansid kokku kuivanud intiimsemateks kohtumisteks, mille staariks oli muidugi Suusi. Peale meediumina esinemise oli ta hakanud ka pendli ja kaartidega tuttavate kaduma läinud väärtasju otsima ja valitud sõpradele tulevikku ennustama.

Tädide magamistoad asusid nende majakese ärklikorrusel, kuhu viis järsk trepp. Magamistubade kõrval aga oli veel üks päris kena toake, millel ei olnudki nagu mingit õiget kasutust. Sealgi asus tavapärasest pisut laiem kahvatupunane kušett, riietekapp ja lauake toolidega. Raamaturiiulis ilutsesid erinevate ajastute luulekogud ja peamiselt venekeelne esoteeriline kirjandus ning seinal rippus vanaaegne nikerdraamiga seinapeegel, mille tädid olid halli vuaalkardinasse mähkinud. Tädid rääkisid peegli kohta hirmutavaid lugusid, kuid polnud nõus seda isale maha müüma. Nad

süüdistasid toas kunagi elanud sugulase ootamatus aastatetaguses surmas sedasama peeglit. Esoteerikahuviline vanapoiss Ruudi oli ühel päeval mingile kokkusaamisele kiirustades ärklitrepist alla kukkunud, kaelaluu murdnud ning sealsamas kohe surnud. Tädi arvates oli peegel ohtlik ja müstiline värav mingisse teise reaalsusse. Sellesse pikemalt vaadata oli ohtlik, ent kui isa oli järjekordse ettepaneku teinud see peegel maha müüa, keeldusid tädid pikemalt mõtlemata.

Hiljutisel külaskäigul tädi majja oli Lily näinud sellest tühjana seisvast toast väljumast Varanasis kohatud ebameeldivat meest. Kanaldaja! Lilyl käis peast läbi õige mitu küsimust, kuid Vera jõudis temast ette. „Suusi lubas tal siin mõnda aega elada,” sosistas ta köögis Lilyle kohvi kallates. „Ta on lausa totralt armunud. Nad sosistavad kadunud Ruudi toas pooled ööd läbi jumal teab mis imeasjadest.” Ta kahtlustas, et Suusi kavatseb veel vanas eas mehele minna. „Vaata et teeb vanamehe veel enda pärijaks!” sosistas Vera ootamatult tigidalt. Vanamees näis küll Suusist ja Verast oma paarkümmend aastat noorem olevat. Mõlemad kaheksakümnele lähenevad tädid olid kogu elu teineteist kiivalt jälginud ja kõik võimalikud mehekandidaadid karmil käel läbi kriipsutanud. Suusi oli siis veel vanas eas komistanud selle Roberti otsa ja talle siin ulualust pakkunud, mõtles Lily imestusega. Ta nägi meest Suusiga kahekesi aeda minemas. Mehe vasak käsi puhkas hoolitsevalt Suusi vanaldasel pisut kooku vajunud seljal ja parem käsi avas tema ees uksi. Samal ajal suutis mees oma lakkamatu jutuvada saateks elavalt žestikuleerida ja vastas järjestikku mitmele telefonikõnele. Nad kuulsid Veraga, kuidas ta mitmele helistajale mingitest koolitustest rääkis ja üha kordas, et Saaremaal on juba kõik kohad välja müüdüd ja ainus koht, kuhu ta soovitas „muidugi mõnevõrra kallima” osamaksu eest veel sügise eel tulla, oli Vera ja Lily imestuseks tädi enda Rahumäe maja. Paarike jalutas aiateedel ja vanamees vatras telefoni ning patsutas vahepeal õndsalt naeratavat Suusit angoorakampsuni seljale. Vera ei kavatsenudki neile seltsi pakkuda,

vaid jäi Lilyga kööki, kuni hämarduma hakkas ning Suusi oma külalisega tупpa tagasi pöördus. Nüüd sadas Suusi käeseljale ridad-misi väikesi kärmeid suudlusi, kuid nii osavalt, et mehe huuled ei puudutanudki tegelikult Suusi õhukese pruuniplekilise nahaga käeselga. Vera oli märganud seda ilmselt juba palju päevi. „Õnnetu vana tola muudkui unistab meheleminekust,” sosistas Vera Lilyle tasakesi. „Mees jahib ju maja, mitte meie vana armast kompotiploomi.” Vera silmist paistis terashalli vihkamist. Kanal-daja olevat siin, et panna majas käima mingid omad tulusad koolituskursused. Tema, Vera, on omaenda majas juba lähitulevikus täiesti liigne. Vera vedas Lily peaaegu vägisi trepist üles oma magamistuppa. Ta näitas seinas kohta, kus võis vooditaguse tumedaks lakitud vineerpaneeli kõrvale tõmmata, nii et paljastus väikese uksega kapike. „Minu väärtasjad ja raha seisavad selles seifis,” selgitas ta jahmunud vennatüttele. „Siin võivad veel igasugused asjad juhtuma hakata.” Ta sosistas ärevalt: „Viimasel seansil teatas täiesti tundmatu vaimolend Suusile, et ta oleks äsjase tuttavaga ettevaatlik. Küllap ta ajas meid Suusiga segi. Usun, et just mina olen see, kes peaks nüüd väga ettevaatlik olema.”

Lily märkas trepist üles minnes, et veneetsia peegel külalisele antud toas oli avatud ja peegliraamist etteulataval riulikesel seisid kaks tumedat juba põletatud küünalt. „Ega ei või teada, millega nood kaks siin minu selja taga tegelevad,” sosistas Vera peopesa huultele varjuks tõstes. Lily märkas tädi randmel tuttavat v-tähe kujulist armi. See arm oli saadud juba lapsepõlves, kui väike Vera oli endale vanaisa silmamisnoaga sügavalt randmesse lõiganud.

Mõne päeva pärast oli tulemas Suusi ja Vera ühine sünnipäev, mille pärast Lily oligi külaskäigu ette võtnud. Tädi-de sünnipäevad olid alati olnud rahvarohked ja meeleolukad sündmused, kus pakuti erinevaid roogi ja külalisi rõõmustasid muusikalised etteasted. Vera jagas ka seekord nii sõbrannadele kui talle väikesi kohustusi. Seekord jäi Lily osaks vahukooretarretis sinna purustatud mustade ploomidega ja kerge juustukook.